

carolina ilica

- Fagi molipșiți de-nfrunzire. Piufoare. Căburii de vrăbii.
- Finul spre copt. Curăția finții.
- Fructe borțoase cu simburii umezi.
- Caii scăpați în trifoi într-o seară.
- Și-ndeosebi. Grotele spaimii.
- Și așteptarea. Miraculosului.

Ce bine semeni tu cu tatăl meu, Cu tatăl meu tinăr. Mi-e frică și mi-e rușine Să te privesc în ochi.

Roua

Mai dragă mi-e roua decât diamantul. Mai dragă mi-e roua, dar voi ați uitat. Ea se înalță la cer, nu îndură omiaza. Doar singele nostru o poate-ndura.

O, soarele cucerind jumătatea pământului Și-apoi jumătatea cealaltă! Cu-o sărutare sparge el roua: Oglinda lumii.

Ea e apa cea vie, întremătoare. Din boabele ei se adapă colorile; Cum galbenul ochilor mei se adapă Din lacrimi încet-călătoare.

Cai verzi

Deschide fereastra, microbi-ou murit! La trezirea de grade cu minus. Pe fringhii,

Cămăși bărbătești apretate de ger. Deschide fereastra și țipă.

Căci țipătul tău se va face un sfredel. Un țurțur de ghiată zburind spre urechi. Înspre urechile ca două bolți Ale aceleiași peșteri.

Ecolul grăbește să nască. Dar, iată-l, În aerul tare ca șarpele-n spirt, Cai verzi pe pereți — herghelie a minții, Minată de febră.

Cireși și mesteceni

Privește frunzele roșii ale cireșilor! Din ele s-adună, pe anul ce vine, Roșea de-obraz, tot mai rară, Pentru cei care mint.

apoi năucii mesteceni, Umezi precum nou-născuții Părășii în pădure. O, inconștientul lor gingurii!

Iarbă roșie

Cind dormi crește sub tine o roșie iarbă. O poți număra, fir cu fir. Trupul tău peste ea: Un fâchir.

Vine fratele-n vis, te ridică în brațe, De patul de spini te desparte. Roșul din visele tale: hemoragie. A spaimii de moarte.

Căluțul-de-mare

Se dedică sculptorului Gh. Iliescu-Călinăști

Căluțul-de-mare ne-mblinzit de nimeni, Noi te vedem, tu nu ne vezi. O jucărie mică-n palma mării. Nu bați dintr-o copită, nu nechezi.

E-atita joacă și zburdălnicie În trupul tău zvinzind ne-călecat. De nici o nimfă și de nici o rază Care în lumea apei a scăpat.

Nu mai în noaptea cu lună plină Vine-o sirenă și te alăptează, De-oceea glasul ei e-un cînt de leagăn. La care orice-auz se-nsonmorează.

Căluțul-de-mare, vesel Hippocampus, Cum de te-ai cumișit și te-ai lăsat Pe-un cîmp de lemn, în somnul unui om, De miinile lui aspre înfiat?

Asemănarea

Semeni cu tatăl meu tinăr. Doar strategia surusului tău Mă oprește să țip.

Tu imi aduci aminte alte vremuri, Pe care fără voie le-am pierdut:

Luminii cu brîndușile drepte Ca luminările abia aprinse.

petru dunca

Munci de primăvară

Pământul e pe jumătate amestecat cu sînge, dar nu se poate face deosebirea între aceste elemente.

Și tota poartă în mîini a sapă uriașă iar din inima lui curg rădăcinile semînelor și se întind asemenea unor fluvii inense. Nimeni nu le poate opri. Sint invulnerabile. Sint neodihnite. Sint incrincate.

Și tata inflege sapa în pământul acesta amestecat cu sînge și sparge celulele pământului ca pe niște cuiburi de albine sălbatice. Și din ochii lui curg semînelor se adună mormane cit muntii, cit vasele, cit aerul.

Nimeni nu le poate opri desfășurările. Și tata lovește pământul acesta peste glie umeze, cuprinse de sînge. Și capetele semînelor, nespuse de multe capete se rotesc și strălucesc înspre inima tatii.

Se desface suferința pământului. Se desface adunca lui meditație și gîndurile pământului, capătă puterea pământului, lingă inima tatii...

Dintele de lup

Am venit să mă aperi. Mi-am uitat în sus pe apă Și-am văzut trei sorii Care-ntră ei m-au așezat Și la tine m-au purtat.

Dragonul de jad

Dragonul de jad să zboare. Dragonul de jad știe să inoate. El întodeauna știe să alege. Cel care aleargă nu poate fi oprit prin capcane.

Cel care inoată nu poate fi oprit cu năvodul; cel care zboară nu poate fi oprit niciodată cu săgeata,

pentru că el urcă la cer pe vînt și pe nori.

O zi spre sfîrșitul secolului

astăzi Daria este dusă la reaninare, un alt singe, produs de alt trup, convinge inima ei și tot restul să meargă înainte, să trasească, Daria intinsă în pat. Daria încapă să spună mare lucru despre moartea pe lină care trecuse, mina ta intinsă spre fata ei și, peste un timp, o lentă reacomodare cu viața cu slujba, chiar răspunde în scris că va participa la un simpozion care n-o interesează deloc, asta e dovada de chef de viață, îți zici tu și apoi ești mai liniștit, îl citești un ziar din noiembrie.

Astăzi căzuase imperiul austro-ungar și asta îți stîrnea un mare entuziasm de a exista: știrea oficială apare în ziarul din noiembrie, începutul lui noiembrie cînd soarele trece prin constelația Scorpion, eliberarea se petrece totdeauna, în te privește, sub semnul Scorpionului. Mai precis: eliberarea este la tine valorificarea unei relații cu Scorpionul.

Prima uimire dintre tine și Daria, accentuată de panica ce-o naște singele la despărțirea a doi oameni care s-au iubit: că veniți de foarte departe unul spre altul, că vă întîlniți acasă, scandalos într-un fel. Că năvăliți unul spre altul, că treceți peste lucruri indeobște oprite, că poțim cu ce vă alegeți pînă la urmă.

Povestește-mi, cere Daria încă trăind, încă vie. Și brusc, o dispoziție a ei de a vorbi despre timpurile și drumurile care se întretaie, destinele care se întretaie, nenorocirile care pot înruși doi oameni.

Intr-o zi ca asta suferința nu te distruge, calea prin care cunoști suferința se cheamă Daria Este. Daria, asta e mult, asta se întîmplă o singură dată. Născuți la două extremități de țară. Toți cei de care ești strîns legați, toți prietenii tăi s-au născut la extremități de țară, la finisieră, prea departe. Cînd moare cite unul, îți aduci aminte de asta, altfel nu.

O scrisoare de la tata: încearcă să te liniștească, să te distragă, folosește ortografia veche și destule cuvinte necușite latinizate în chip ciudat, făcuse școala austriacă, îl răspunzi la mașina de scris.

În ziarul de dimineață, în acest noiembrie,

Portret de Aurul Nedel

scrie despre căderea imperiului (evenimentul poate cel mai însemnat din viața ta, considerînd efulivie de energie ce te stîrnea la tine), și despre eliberarea coltului de țară în care trăiau ai tăi, colț figurînd în actele imperiale cu numele de ducat:

sau altfel zis: multe din cele ce aveau să îți se întîmple se raportau, fie obiectiv, fie prin fascinația unui mare punct de referință, și la căderea imperiului; și acum, ceva marginal: faptul că te nașteri în Gemeni, o zodie duală, se raporta curva la un imperiu dual, și zăbiera să-ți tempereze contrastele rezultate din natura ta duală, din tensiunea a două aștrii tari care țin în chingi soarele tău natal, să scapi de sub influența unui cer natal predispunînd cînd la stabilitate, cînd la dezbinare.

Natal: Alături de satul tău natal e un sat de polonezi, împămîntenii de Stefan Vodă; azi în acest sat se alege primarul și nu știi dacă prin voința obștii ori printr-o manevră politică este ales un boier moldovean cultivat, popular în țînt; el curtează o preafrumoasă fată din familia răzesului Păun, este încă în secolul celălit (vașa, indescribibilă percepție a pădurii bucovinene din secolul trecut), n-ai să scapi niciodată de acel secol 19, străbunul tău e reperabil și asta spune totul; dar în acest timp el încă nu-i străbunic, e tinăr și-ți plac fetele de la munte; nu-i prea bogat dar are minte și încearcă să compenseze prin asta tot restul. Un fecior al său, fiind înalt și bine legat, este recrutat pentru garda imperială. Cînd teapare în sat, într-un tîrziu, nu-l mai recunoaște nimeni; este încă în putere, se însoară.

Astăzi sîntei împreună, Daria cu o mare poță de viață, Daria născută.

Nu vreau să mor, spune ea. Mi-e frică de moarte.

Rămîneți împreună încă două cursuri, Marcu divorțează și încearcă un menaj cu Daria, dar nu reușește decît să se cufunde mai tare în nenorocire.

Azi e înmormîntarea lui și vei vorbi la timpul trecut, ve zice și a ta, cîteva idei geniale, ajunse în tezele unor colegi care le prindeau din aer, a fost tinăr și risipitor, făcut parcă să demonstreze că în această parte de

vasile andru

vreme, aparent fără păripășii și piscuri, ci doar cu biograful reflexive, într-o frică de a nu risipi ceva ce nu s-a adunat destul, într-o febrilă căutare de identitate, există totuși un om care "ratează" superb:

Daria are un apăsător sentiment de culpă, are convingerea că provocă numai catastrofe, că aduce răul oriunde apare.

cînd din toate acestea ar rămîne un copil care să facă legătura între două războaie mondiale, între două cutremure de pămînt, cînd în toate acestea singele nu s-ar pierde.

Astăzi adăți: Reapare Viața, pe neașteptate, după o absență bine definită, acum tocmai discutați despre asta, vă mirați amîndoi, o discuție trebuie să aibă loc între Daria și Vicențiu, tu ce vei face, tu vei fi absent de la noua infringere a Dariai, da, între ei va fi o așteptare, o adulmecare, poate o nenorocire, Daria atrage nenorociri, are acest har care e încă activ și care nu-i va trece decît cu tinerețea, apoi nu-i va rămîne decît mîniea, adică nimic.

Staiți fată în fața țării și pașă. (Nu, nu ai vorbit despre al patrulea, și ai asta destul de trist. Nu ai vorbit despre Eulalia.) Aici tot sacrificau: un prieten vechi, un iubit, un flu, o casă, o trăsătură de caracter; ori sacrificii lucruri mîrînte precum o poziție socială, o ascensiune: este o reacție în fața a celor ce sacrifică. Daria trebuie — poate — să te sacrifice pe tine; dacă înseamnă ceva pentru ea, sacrificiul va fi mare, niște decenii. Două decenii.

Cu cine din familia mea voi fi semînd, spune Daria; l-am iubit pe toți la rînd și am slujit la conștientă că sint cea mai păcătoasă: cea mai afușită și nu știu pe cine să fi moștenit — poate un pic pe matusa Clara, frumoasă și rev, scopia arborelui genealogic a rămas nemăritată și nempăcată pe cine-i plăcea nu-l putea cuceri cine-o voia nu-l plăcea ei.

Îți spui: Da, sacrifică, de aceea se justifică; apoi, după ce-o face, îi pare rău, se călește, de ce a trebuit să îți dai, de ce se întretaie drumurile oamenilor.

Daria, ironie: Nici nepoata bunicii Vera nu mă recunoșca a fi.

Modelul a fost citat, bunica. Astăzi bunica Dariai, încă necășătorită, adică fată, frumoasă și curată și rivnita de trei sate și opt conace, se gîndește totuși că-l va lua de soț pe chipeșul offer care ieri și-a tras un glonte în piept, pentru ea, și a scăpat ca prin minune. Astăzi chipeșul offer, sotul ei, îi face a treia fată, pe mama Dariai, Renata: cea care va moșteni de la „modelul familiei” unele calități care au prețurile mai ales după ce trece nabil tinerețea, adică o fidelitate fără reproș într-un menaj cu rostul său pe lume.

Tu îi zici Dariai: Numai pentru tine a meritat s-o las pe Eulalia.

Prin acest gest, nici tu nu te recunoști fiul părinților tăi, ei n-au rupt nici un legămint și poate ocaziile, ispitele nu le-au lipsit. Dar voi, ce? Nici voi nu rupeți nimic, voi vă treziți într-o plasă deasă de legăminte nerupte.

Bunica: vizitează niște rude în R.S.S. Moldovenească, are pașaport nou, viză pe o lună; astăzi se întoarce, aduce vești și un aspirator, Daria pune că bunica n-o va lerta niciodată dacă se desparte de tine, asta te măgulește, asta te arată mai bun decît ești. Bunica n-o va ierta niciodată: dar la vîrsta ei, la războaiele mondiale pe care le-a prins, la praful de pușcă pe care l-a mîrosit, la bombele care au explodat ceea ce în timpul nostru s-a lăsat în casă ei, la evenimentele pe care le-a trăit și care au tot curs, prăbușiri de legi vechi, dreptarea regelui, împuscarea unui bandit contrarevoluționar din sat, și toate celelalte, la ani ei așadar e greu să țeri o puștoacă precum Daria, trîntă pe pace, și totuși cu o existență atît de amenințată.

Daria, compensînd neimplînitul prin mirare, Daria renunțărilor: Ce neașteptată a fost venirea ta! La început nu-mi venea să cred, știi cum te priveam, nu-ți pare rău că ne-am întîlnit?

Tu: Nu.

Astăzi ea ratează un măciș, poate prea banal pentru ea, poate prea timpuriu, are abia 25 de ani, e în diemă, a trece sau a nu trece pragul, mirele are ca zestre o grădină de cinci hectare ceea ce în timpul nostru s-a lăsat în casă ei, poate compensa multe altele: o groază în care dorește cea grădină, nici mirele nu-i de aruncat, dimpotrivă, și Daria plînge două zile că a dat cu piciorul în nunta aceea, ispititoare ca orice mil, se împacă încet cu soarta ei, trec dot și un fel de apășare nedreaptă, apoi iarăși un echilibr.

Nu pot să mă sufăr, zice Daria. Oare dinții, păripășii, au trîit cu rost?

Mama Dariai. Are zece colegi cu funcții mari, în comisi și comite, toți își amintesc azi de ea, de Renata, de firea ei francă, de exmărcuțarea ei din Facultate, în fața Renatei toți sînt datori cu o reluare a vieții de la capăt; ei se simt importanți, implicați în istoria contemporană, servind revoluția ori profitînd de pe urma acesteia, sînt importanți și oarecum puși în inferioritate de Renata. Cînd o vezi pe Renata, zice unul din foștii ei colegi, îți vine să încetezi brusc cu lașitățile, Renata suride, nu crede.

Despre mama ta: un elitism care se ignoră; născuți în anul Dragonului, după calendarul chinezesc; semnează cererea de intrare în colecția de popularitate, este demonstrat că trece înaltea celei a soțului, care oricum e singura valabilă.

Cum converg căile: destulul Dariai este să focalizeze, ea e centrul acestor întretaieri. Astăzi fumează enorm, dintr-o răzvrătire.

E încă în viață, e încă idealistă, încă se umeste că-i cea mai năstrucnică din familie; încă e mai îndeamnă să-i spună ce-ai făcut tu înaintea de a cunoaște; e bolnavă de cîteva zile, te ascultă, suportă numai istoriile adevărate, numai cele care au o legătură cu voi doi, toate cite vi se întîmplă, fiecare propoziție e un subiect de roman.

tatăl tău scriind un memoriu către subsecretarul de stat pe lingă Departamentul economiei naționale pentru colonizare și populația evacuată, dar memoriul rămîne necitit multă vreme, azi cade în guvern, al treilea într-un sinuzur an, se face praf și pulbere, în ziarul de dimineață scrie despre procesul marii trădări naționale, iar acum cade monarhia octogenară (mai precis, în etate de 81 de ani), acum plouă mult, Siretul debordează și face inundatii întrerupînd cursurile la școala ta, tovarășa dirigintă nu incurajează pretenția ta cu o corecție din colonia de orfani de război —

Despre asta nu mi-ai spus, cum arăta, era drăguță?

Da, drăguță și sperioasă.

Ce s-a întîmplat cu ea?

S-a reintors în Coreea după ce la ei s-a terminat războiul.

„Metamorfoză” de Dan Băncilă

Al țînt la ea?

De este un prezent constanțianl trecutului, îți dai demisia de la Facultate, primești un premiu literar, cutremurul de pămînt dărîmă un bloc la picioarele tale lingă Continental, toate acestea se petrec deodată, adică ele fac o lavă psihică, o limpede putere psihică, percepi tot ce s-a petrecut ca fiind doar o altă tensiune a prezentului.

Mina Dariai prin părul tău, pe timpplă. Încă te mai abate spre discuții despre fostul tău ducat, poveștește-mi, cere, iată.

Astăzi 31 octombrie cade imperiul, bucuria surpării lui te insufletește de atunci și pînă acum, împărăția îl dezleagă pe supușii de jurămîntul de credință, gest elegant și util vouă, încă se mai dau lupte pe undeva, încă mai moare cite un soldat, azi dimineață bunicul tău Ambrozie moare pe un front îndepărtat în Italia, iar celălalt bunic moare în drum spre casă, de o rană primită acum trei luni; amîndoi decii răpuși într-un război care se va numi de întregire, țîntul tău natal e realitat România, ai tăi îngroapă pe unul din bunici. Azi tatăl tău se îngroapă și izbucnește al doilea război zis mondial, soară și izbucnește al doilea război, îi se pare ciudat că te naști tu în plin război, îi se pare ciudat că sînta nașterii tale n-a fost curmată de un război atît de blestemat, te înfiori că mama ta e în stare să te aducă pe lume; tot în plin război, în refugiu, se naște soră-ta Maria-Flaminia.

Daria: Aș vrea să semăn cu Flaminia, aș fi vrut să am felul ei de a integra neimplînitul.

Tu întelegi: Întil să ai un loc al tău, locul de unde să te împotrivesți. Daria căutîndu-l. Azi ca un lotus în căutarea mlaștii, a noroiului.

Daria se miră: a fost atît de lung drumul bunicilor ei spre casă, eu nu-i de fată, nu-i născută, se miră nenăscută, azi el au pornit cu căruțele, frontul se apropie vertiginos, avioanele fac raiduri de recunoaștere, bubule un tun, o ghiulela scormă pămîntul sub roata căruții, calii gonesc deodată, după un popos pomoz, iar în căutarea unui limb de țară fără război și fără probleme, există o Otlenie cu speranțe de liniște, un Turnu-Severin bombardat îngrozitor de americani în ajunul Paștelui, astăzi e liniște, deodată, și este o deflăiere de 1 Mai, astăzi Renata e exmărcuțată de la Facultate pentru că a vor-

teatru

Deșteptarea primăverii

Nimic mai potrivit pentru niște tineri la început de drum, decît confruntarea cu unul din textele pe cit de dificile, pe atît de semnificative ale dramaturgiei universale moderne. Studenta din Iugoslavia, Virginia Marina-Guzina — deopotrivă elevă a Cătălinei Buzoianu și a Eugeniei Ionescu — debutează pe scena Casandrei cu celebra piesă a lui Wedekind, „Trezirea la viață — parafraza din titlu — introdusă într-o ecuație mai largă (grupul de adolescenți vine la rampă pentru a reda „tragedia copiilor” dar și tragedia părinților) a fost speculată sub raportul incidentelor de slărire dintre interpretii și personaje (actorii într-o anumite măsură se joacă pe ei înșiși dar își impun și o anumite distanțare, mai vizibilă în pasajele de comooziție). D-rînd să potențeze capacitatea fantastică a autorului de a transfigure realitatea, profitînd de sursa continuă de echivoc pe care formula alegoric-simbolică a piesei o implică, echipa s-a lăsat antrenată cu evident interes în demonstrarea tezei morale a distrugerii personalității, a dezmădării condiției umane: cei lăsați sîmuri în fața realității agresive și neunorocite, cei sensibili, sint zdrobiți. Protestul imovita filistinismului de orice fel se impune inițial ca

un refuz instinctual (vezi respingerea „cămășii pocălnice”) care se va concretiza pe parcurs. Conturul fantastic și labile e sugerat de scenografia lui Puiu Antemir. Stăpînînd ritmul limbajului (spectaculos în sine), alternanța badineriei cu interiorizarea, registrul cînd poetic, cînd prozatic, cînd grotesc, cînd tragic, actorii-studenți își prezintă personajele cu deosebită aplicație. Ana Clontea, cu un neastîmpăr continuu, cu o privire deschisă, iscoditoare, avidă de a ști totul, cu o fragilitate străvezie a trupului, e o autentică Wenda. Claudiu Bleont, prin întregul comportament, îl înfățișează pe Melchior ca fiind un ins de un calm înșelător, capabil de mari revolte; ochelarii îi dau un aer de maturitate asumată prea timpuriu. Cătălin Ciornel exteriorizează contorsionările sufletesti ale lui Moritz: liosa de sprîjin (ochii lui caută mereu aprobarea interlocutorului), deruta în fața unor sollicitări complesitoare, nehotărîrile îi sint materializate în mișcări frînte, neduse pînă la capăt (gestul final al sinuciderii se consumă de altfel undeva în culise). Traute Roth în Ilsa, sub aparența frivolității lasă să se descopere treptat o sinceră sete de viață și frumos, o nevoie permanentă de comu-

nicare cu semenii; regresia în lumea copilăriei la care face apel eroina consoanează cu fizionomia, cu naturalitatea, prospețimea interpretii și afectarea ușoară în pronunție poate indica o candoare neperversită încă. Mirela Nicolau are ocazia ipostazierii unei personalități la două vîrste: Martha — scolarică plină de seriozitate, retinută, docilă — intruchipare incipientă a acceptării, a resemnării femeilor a asemenea Doamnei Bergman care, încorsetată de o morală stupidă, refuză să discute cu propria fiică despre adevărul dragostei — marea tragică a unei false, ipocrite austerități. Tudor George, ca director de gimnaziu, mimează demagogia în delirant exercițiu al funcțiilor iar ca adolescent are exuberanța unui Don Juan livresc, roșind tirade cu nobile și miscîndu-se cu eleganță. Estera Neacsu în Doamna Gabor este o îngăduitoare mamă, eventual o bună confidentă conștientă de propria feminitate, dar care se dovedește slabă, mult prea slabă cînd e vorba să-și aperi băiatul. Alternativ, în Thea este adolescenta zvăpăiată care manifestă o hazlie cocherie. Marian Rălea cumulează tipul elevului miop Georg, suficienta părintelui care în numele conveniențelor uită de sentimentele paterne firești — Domnul Gabor, stereotipul ridicol a pastorului Kahlbach, obtuzitatea cocomotului profesor Zungenschlag. Inventiv, Corneliu Jipa, Robert Linz, Helmut Jacobi sint pe rînd elevi și profesori.

Irina Coroiu

film

Mephisto

Intr-un repertoriu cinematografic estival dominat copios de producții mediocre, de reluări comerciale, filmul lui Istvan Szabo rămîne o fericită excepție pentru cinefilii. Laureat în 1981 cu premiul pentru cel mai bun scenariu la Festivalul de la Cannes, incununa cu puțin timp în urmă cu premiul Oscar pentru cel mai bun film străin, Mephisto se remarcă prin calitatea realizmului lucid, prin rigooarea formală a construcției epice, prin exemplaria dezvoltare a subtextului unei narațiuni doar aparent liniare.

actor, în film Hendrik Höfgen, mai mult decît radiografie a adaptabilității sale la un regim dictatorial, pelicula lui Szabo își concentrează diatriba asupra demitizării unei pseudo-libertăți artistice în absența unor valori morale ferme.

Procesul de subordonare lentă trăit de Höfgen, motivat aparent de vanitățile, de sentimentul de siguranță oferit de popularitate, este demonstrat prin-o implacabilă acumulare de compromisuri, într-o inteligentă utilizare a leitmotivelor revelatoare. Cineastul urmărește integrarea treptată a eroului său în seismele politice ale țării, paralel cu procesul de constituire a dictaturii și a ecourilor acestuia în viața artistică (expoziția de sculptură, conferința de presă la teatru).

Tragedia actorului polarizat între cele două variante ale rolului Mephisto, prima în chela romantică, a ingeurului decăzut (propus în realitate în 1932 de Max Reinhardt), a doua conform ideologiei fasciste, ca partitură a unui zeu al tenebrelor, dinamizat de voința puterii, este condusă într-un expresiv final ce atestă în fond anularea personalității individuale, trep-

Călin Stănculescu

bit ceva ce nu trebuie, a evocat și a apărut ceva ce nu trebuia, ea plinge, astăzi ea își distruge viața, dar încă nu-și dă seama că-și distruge viața; iubitul ei, tatăl Daciei de mai târziu, iese tanțos pe poarta de fier a pușcării dintr-un oraș ardelean, are o buccelută sub braț și gîndul numai la Renata, nici el nu-și dă seama că-și distruge viața, că un unchi îndepărtat a fost primar cîndva cînd nu trebuia să fi primar, nu-l-a pus să se afirme tocmai atunci, societatea e cotea cînd la dreapta cînd la stînga, trebuia să mai aștepte; dar el o iubește pe Renata și asta aduce marea reparație, și așa, într-o zi, acum spre seară, începe viața de embrion a Daciei, viața ei intrauterină, un poem acvatic, o plutare în mediu acela întunecos și nădușit, ontogenie care repetă filogenia cum ar zice savantul, apoi explozia Daciei la lumina zilei, ieșirea ei brizantă, prea furtunoasă, era s-o ucidă pe mama care acum, născînd-o pe Dacia, are vîzuni ciudate, delir mistice, Dumnezeu i-a dat o misiune între pagini. Dacia are astăzi 37 de ani, adică este cumva spre sfîrșitul vieții, și se miră cum Renata, venind din altă margine de țară, l-a înălțat la capătul călătoriei pe vitlorul ei soț, printr-o întâmplare a ultimului război.

Da, evenimentul acesta atît de recent, atît de apropiat și de ciclic, căderea imperiului, își strînește o vitalitate rară, plus vitalitatea primitivă genetică, vrei un copil, cu Dacia, dar încă n-o cunoști, ești mic, ești chemat de învățător la tablă, ești în opoziție, rezolvi o problemă, prea complicată pentru mîntea literatului de mai târziu, dar o rezolvi, ești laudat de învățător, învățătorul plînge, azi a murit Stalin, ești prea mic să știi ce inseamnă asta, ești prea mic să știi ce vrei, ce vei ajunge, prea mic să știi cine ți-a dîmăritat mai tare energia lăuntrică, cine ți-a stîrnit mai tare straturile obscure, pulsionale ale firii, ce stea căzătoare a răvășit mai tare noaptea ta, ce ecou de nume, ce ferment de tîntă au făcut să se miste în tine plăcile, adinci animale, să se cuteze, să plesnască, să elibereze puterea care nu-ți va ajuta la nimic altceva decît să vezi că lumea e mai mare cu o nerostire, azi a fost asasinat Gandhi (a cita oară răpuneți un mahatma!), a murit Nehru, a murit Ana despre care scrii un roman, discuți cu Antonio Ruben despre asasinarea lui Che Guevara și a Taniei. N-ai putea suporta moartea Daciei, mai spul.

As fi vrut să călătoresc, spune Dacia. Azi călătorii, ești cu ea în Bulgaria, vi se spune că în această nișă e urna cu inima reginei, vi se spune despre dragostea ei secretă,

stefan radof

În ramuri păsările singerează

Curînd vom săvîrși la tencuirea ultimei grădini,

Să ne privim ne-au mai rămas ferestrele de iarbă.

Uitînd să rupem flori, să facem daruri, vom renunța la miini.

În ramuri păsările singerează.

Soare-Galben-Calule

Calule-galben de Soare ține-m-oș-ține călare; mă mai locuiesc un timp pin-m-o-i lepăda de chip, să te scald la vară-n griu, să-ți spăl hamurile-n riu.

Cal de Soare-galbene, rugini-mi-ar zalele; Mult ne-am fost și ne-am umblat, ce-am iubit n-am inviat și-am plătît cu cîntecu ca lupu cu urletu.

Soare-galbene și cal și e-un ajuns de-ajuns la mal, unde fluiera de șarpe trece-ne-or și ne-o petrece, vamă scundă-vamă rece, peste marea fără ape.

Galben-calule și Soare ochii tăi sint vindecare pentru-aceia-nluncare, unde șade și imparte; Cavalerile-nemoarte.

Pasărea Mamă

Indelung, delung... se-njunghiaseră mulți cai intru acel amurg, nelume veneam țîndu-mă de cer și-am fost tăiat de om cu-o sabie de inger,

și indelung, delung... a fost ca dinspre mine spre lumea să decurg.

Neștirea de ovințe, doar dragoste și teama, m-au dat spre locurile intr-o pasăre Mama și indelung, delung... la o apă sub un tei m-a-nvelit în culorile Ei și murea.

Ca indelung să-i fie, nevindecată-durere, nașterea mea.

petre ivancu

Evangelina

Ay, ay, pierdută Evangelina Sentimentele tale nu mai au ton Pun viața mea în loc de fisă Și cade uitarea din telefon

Te-am așteptat carte de carte Rătăcind prin mine ca într-un circ pustiu Aluneci prin peșteri tot mai departe Mi-e mina așteptare și nu mai pot să scriu

Cărușii norocului de multe au plecat Drumul ruginește sub umele lor Mi-a ars tineretea prin morile gări Așteptînd să vină ordinul de zbor

Dumitru Grigoraș: „Fete dobrogene”

virginia carianopol

În somnul meu Ireal

Aripa înaltă Imaculată, Strălucitoare, Pină la ceruri

Suind Și eu Ascunzîndu-mă În somnul unui melc

Călătorînd prin visul său, Călătorînd, Fără încetare Invitînd mersul apelor, Mersul luminii, Semnele altor lumi, Pină cînd Aerul se făcea albastru,

Tot mai albastru, Apoi transparent... întunericul venea încet.

Fosnînd Indurerat Și apele lumii Heraldic cădeau În somnul meu De anotimp Însingurat.

În caleașcă înaltă

Doamne, Un vis mă poartă Peste Marea Moartă

Doamne, Tîne-mi visul Și mă du din lume Peste alte hume Peste caleașca verde În caleașcă înaltă De partea cealaltă Prin abis de vamă Peste a lumii rană Apă peste ape, Departe, De noapte...

Pentru o clipă

Veneam din lumea De foarte departe Din veșnicii Mai palide ca floarea

Însingurării mele, Noapte de noapte Năluca mă făceaam La ușa tăcerilor oarbe

Era tîrziu Sub cerul lumii Mă pogoram Cu semne de mult stînsie Și sub steme moarte Și nu mai știam Unde

Și cînd, Uitaseam pină și veacul... Era mai încolo un flurîu nesfîrșit

Și a luntre subire de vis Apoi, Se făcea tot mai tîrziu Și mai întuneric Și nu mai știam Unde Începe Ireal, Absurd, Tîrîmul acela Atît de promis...

Deopotriva

Singur... Începusem să deslusec Semne de nimeni știute Călătoream deja, Netulburată Spre alte lumi

Mai tîrziu și înalte Total împietrit Și nici o adiere... Văzduhul părea foarte adînc Și ca îmbalsămat Singur în tot universul Păream ca o lumină a cerului

nicolae petre vranceanu

Pasageri adormiți

Deșirate, mărgelele ploii se sparg pe trotuare, blana de urs a cerului ne acoperă. Cu ochi fără somn ferestrele încearcă să vadă sub ce stele se deapănă drumul nocturn.

Către ce țărîmuri ne îndreptăm? Hei, adormiți pasageri ați putea să spintecați burta monstrului cenușiu, voi, singurii în stare să înălțați roșul singelui-steag, și să deschideți în noștii de deasupra frunților, incredibile porți așteptatei ere.

În gările

Mereu se despart în gările lumii îndrăgostiții. Se pierde pe calea de ceață a zării femeia sau omul iubit din gări se pornește departe, în vid, lăsînd anii-n urmă, lăsîndu-și părinții.

Mereu am plecat din cite o gară pustie știînd că la capăt m-așteaptă ostii doar cîmpul de luptă.

Sătul de algebră și geometrie, bagaj am o carte și-o inimă suptă.

De-alteia plecări nu pot să mai știu unde sint, în gările mele — nici chiar o falsă iubire cu flori.

Prelungă toamnă

S-o înăspriți vinul la crâmă trec turele către iernat în bruma rece ca-ntr-o vamă trec cele vii în încreat.

În brunul ochilor de nucă țîria soarelui apune, emonă, viu, un dor de ducă și o pagină rugăciune.

Lumina ta-n prelungă toamnă căldura singelui o crește suflarea vieții tale, doamnă, un mugur nou pe ram învește.

Îl va ucide ghiara iernii sau va-nflori o doua oară? Căldură de sub mușchi Cănil, desfă-mi iar floarea să mă doborî

Vara

Și totuși, vara asta nu-i mai luminoasă ca oricare, și nici ca iarna ce-o avui fosnind zăpezile-i lugare

cînd troieneau nămeții puri în drum spre Dunăre, la tine, sub nori apăsători și suri, sub frigul ce tăia subțire.

Azi, macii roșii, grîul copt îmi amintesc din nou doagorea, cu funia-mpletită-n opt pe mijloc întîind strînsoraera

de patimi, sprinteni spiriduși, purtîndu-și focul peste fire, jucîndu-și șerpli pe sub uși, mușcîndu-mă cu amorțire.

Îndepărtată ești acum... Dunărea curge tulburată, se duce vara ca un fum... Noi n-am trăit-o niciodată.

plastică

Ecranul de ceață

Gabriel Catrinescu vede parcă realitatea cu ochii îndreptățiți, în momentul încert al trecerii de la luciditate la reverie. Peisajele, naturile statice, portretele sale lasă impresia stranie a unor lucruri văzute printr-o fereastră udată de ploaie sau pe care zăpada și gerul au depus un strat translucid de gheață dincolo de care orice contur devine incert. Formele ca atare nu sint foarte clar precizate; ele se dizolvă unele în altele. Uneori par a fi lichefiate și a se scurge în toate direcțiile. În dispersiunea lor gama cromatică se restrînge; tonurile se apropie unele de altele pînă la a se confunda. Ecranul translucid așternut între pictor și univers este reflexul unui anume mod de funcționare al memoriei vizuale, tentată să înfățișeze din ea crîmpile de imagini tinzînd a se recompune. Atunci cînd pictorul pare a fi mai hotărît în delimitarea maselor de culoare și a precizării volumelor, tranziția tona-

lă nu se mai realizează și ca atare efectele de armonie dublate de efectul unitate într-o gamă restrînsă nu se mai realizează. Natura artistică adevărată a lui Catrinescu este relevată de acele tablouri unde imagi-

Grigore Arbore

nea își face loc printr-o ceață incertă, înaintînd lent spre spectator și stimulîndu-l să reconstitue un aspect ceva mai îndepărtat, temporal și spațial, al imaginii.

În ce măsură imaginile în soluție aparentă ale lui Catrinescu reflectă o idee a lui precizată despre ce trebuie să exprime pictura sau sint pur și simplu rezultatul unui mod nostalgic de a privi natura este greu de spus. Ar fi preferabil, desigur, ca impresia de lichefiere treptată și de reînnoțire la o stare informă unde toate lucrurile se confundă, să fie rezultatul unui program, al unei opțiuni. Dacă lucrurile ar sta așa, „programul” ar mai putea suferi variații în decursul anilor, rezultatul probabil fiind cel puțin o abordare a realității în registre afective diferite, ceea ce nu se poate să nu aibă efect și asupra opțiunilor stilistice. Momentan pinzela lui Catrinescu par a sugera procedee repetitive și o anume monotonie a vibrației lirice. Ele poartă însă în ele poezia tristă și invadatoare emanată de un pian bavocian, într-o cameră goală unde prin fereastra aburită încearcă a se revărsa notele.

muzică

Repere ale stagiunii

Lucrări autohtone importante au produs în aceeași săptămîină cele doua mari orchestre bucureștene. Rîmul creației muzicale și valoarea performanțelor ce se înregistrează rîmin constante căci, după cum se vede, formațiile aproape că nu mai au timp și pentru piese minore.

Simfonia a II-a de Corneliu Dan Georgescu (orchestra simfonică a R.T.V. sub bagheta lui Iosif Conta, cu vechea-i afinitate cu muzica românească) îmi pare a fi semnificativă nu numai ca lucrare în sine, dar și în definirea (implinirea) personalității compozitorului. Tehnica de miniaturist, plăcerea prospectării radicale a unui domeniu bine delimitat îl recomandau pe autor într-o mai mică măsură ca simfonist. Iată însă că el găsește resurse deplin originale și pentru construcțiile ample, cu o stăpînire energetică a repetitivității tensionate. Cele trei părți nu sint opuse. În stil clasic, ci sint îpostate ale aceleiași contradicții interne propuse inițial. De altfel, contradicția în muzică nu este neapărat imanentă apariției și dimensiunii ei se stabilește după strategia contextuală și tocmai aici este, cred, arta lui

Corneliu Dan Georgescu, în finețea minurii mijloacelor pentru a muta repetitivul în conflictual și transformățional.

Altă dimensiune a proprietății stilistice este aici ducerea în abstract a rețelurilor (culturale sau folclorice). Darul melodic este cel ce profită primul de această calitate fără ca autorul să trădeze totuși tensiunea statică, permutativă, ce pare a fi, în muzica românească, o trăsătură a generației careia compozitorul îi aparține. Alte mijloace de omologare a abstractizării sint imaginația coloristică luxuriantă (un decupaj contrastiv între culorile împingînd muzica înainte), armonia, vizibil controlată, folclorul mediat prin armonie și orchestrație. Ideea de joc (și dans), de exemplu, apare, dar ascunsă după o perdea de sunete (acțiuni-culorile), tratate măiestrit, metaforic, la nivelul unui Ravel, spre pildă, din poemul Valsul. Nu în ultimă instanță, această Simfonia are o forță expresivă de netăgăduit, un pas grav, sobru.

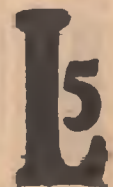
Dacă Corneliu Dan Georgescu este un arhitect de structuri care are și

putință comunicativă, Octavian Nemescu — Patru dimensiuni în timp VII (la Filarmonica, dirijor Mircea Cristescu) — este un expresivitate care și o organizare ireproșabilă. Puritatea construcției, marcată a unei ambalări caracteristice actualității muzicale a epocii în care a fost scrisă lucrarea (1967-1970) lasă suficientă extindere tensiunii intrinseci și extrinseci a materialului și dispoziției sale.

Există în muzica lui Octavian Nemescu un spațiu larg al exorimării, un suflet ce nu-și află rațiunea în procedee imediat explicite. Acuitatea mijloacelor, rezonanța interioară a lor, sugerează aici un timp dinainte de timp, cînd „Vremea încearcă în zădar / Din goluri a se naște”, un halo al spațiului vid și locuit interior, totodată. Un joc al prezentelor cliptice și al absentei grăitoare divulgă siguranța ansamblului de mijloace, ca și miza sufletească deosebită aflată în joc. Aparțiile substanțiale, concrete, nu alungă misterul acestei muzici vibrante, în același timp de o înaltă idee. Se pot distinge citeva antimonii. În afară de cea expusă: liniște/agitație, vesnic/momentan, reflecție/trăire.

Octavian Nemescu stăpînește un registru care este numai al lui. Cu atîtea opoziții studiate, totuși în lucrare nu se poate vorbi de o dialectică tradițională, de clasica teză și antiteză. Teza, în timp, își este propria antiteză atunci cînd se oglîndește în axa devierii pe care ea însăși o delimitează.

Costin Cazaban

ALEXANDRU MACEDOANSKI

II. „Basmul oriental” și proiecțiile lui moraliste

evaluat în sine, la nivelul structurilor textuale, scurtul episod onirico-fantasticizat din *Pe drum de poștă* dezvăluie totodată o stare de lucruri dintre cele mai semnificative. Curiozitatea vine de acolo că în timp ce ideea psihologică este de o modernitate surprinzătoare — „studiu” stărilor de conștiință paroxistice proprii unei individualități umane tipică prin extrema ei sensibilitate nativă, potențată de un determinism intelectual-artistic pe măsură — pe de altă parte, efortul transpunerii în act epic și epifanic pe elemente prima vedere dezarmante prin simplitatea lor mitic-folclorică. Nu e greu de sesizat că visul halucinant al eroului cristalizază în imagini copios stimulate de eșecurile fantasticizante ale epusului popular, care au rămas în capitolele credinței, superstițiilor, miraculozității etc. trasee toate pe făgașul unui onirism arhicunoscut prin demnismul lui stereotip. Sint, în acest punct, de făcut două observații. Una vizează, desigur, conținutul epicilor macedoniciene de infanție — „basmul cult” constituind o atracție. Este interesant de reținut că printre cele două elemente în proză ale lui Macedonski se află și bucăți de această factură: *Cei doi ingeri* (1874), *Așa se fac banii* (1877), *Lina de aur* (1887), *Baba Cloanța* (1881). De remarcat este că în fiecare dintre cele patru scurte narțiuni se urmăresc efecte de natură direct moralistă. Motivul magic popular este privit ca un pretext nimerit pentru a ilustra curioasă teză morală. De aceea, nu poate fi vorba de cultivarea elementului miraculos nici cu scopul de a plăsmui o lume a visului închis în propria-i realitate, ci pentru a evidenția și înțelegi cu acela de a crea iluzia ambiguității insurmontabile în raportul dintre faptul de viață riguros analizabil ca atare și derivatele lui proiectii în zonele existenței magico-satanice (I. L. Caragiale). Finalitatea utilitaristă și demonstrativă, în sens moralizator, la Macedonski, este aceea care își spune cuvântul peste tot. Temă tipică a prozei sale, în *Cei doi ingeri* este luată în discuție dichotomia dramatică iscată de imposibilitatea supunerii la impulsului pasional de către vrea rațiunii izbăvitoare prin eficiența ei analitică, dissociată „legendă” eulogică de autor („Acestea — citim în prima versiune a scrierii — mi le nara un tărân din insula Ischia”) relatează cazul unei tinere care, incapabilă a lua în seamă îndemnul adresat de „ingerul cel bun” („... Unde te duci, copilă, un ceas așa fierbinte! Miezul nopții a sunat de mult, sopti unei fecioare ingerul cel bun”) și cu totul amestecată de un demn venit din partea „ingerului cel rău” („... Grăbește, îl zice, înțeleg că rău, el te așteaptă disează sub leasa înflorită a leandrelor”), evident, cade în prapastii necunoscut: „Nu trecu multă vreme și o corabie cu toate pinzile pe catarge se depărta repede de Ischia.”

— Copila plingea în tăcere pe o stâncă din marginea mării. Copila care plingea era fecioara care nu ascultase de vocea ingerului cel bun. Corabia care se depărta se ducea în țara ei pe frumosul strop. Copila a privit mult corabia, și, în urmă, noaptea s-a coborât și a învârt corabia, copila și soarta ei, iar soarta ei n-a mai ieșit nicodată din noaptea.”

Artistic, izbida autorului său în lapiditate, „relatarea” în aparentă neutralitate a tonului care, în fond, ascunde autentice floane de lirism elegiac. Este elementul poetic care, în final, nu și refuză cu totul apeli pentru trecerea în metafora străbătută de efulivie cosmizante ale personajelor cu adresa fatidică: „... Inșă de atunci, orice femeie, la lumina lunii sau în întunericul nopților pe poteca ce urmasse în noaptea, se simțea ca și cum ar fi fost înfruntată de o femeie lăinică: — Unde te duci, suspina vântul, ierburile și frunzele, miezul nopții a sunat de mult!”

— Grăbește, mormură în depărtare valurile mării, ei te așteaptă de aseară sub leasa înflorită a leandrelor!”

„Nuvela orientală” *Așa se fac banii* se înscrie în binecunoscuta practică a adaptărilor din tezaurul epic-folcloric balcano-oriental, al cărui mare exponent, în epocă, este I. L. Caragiale. Spre deosebire însă de autorul lui *Abu-Hasan*, Macedonski nu se arată interesat, în primul rând, de ideea recreării unui spațiu epic al căruں substat moralizant să se dizolve în parabola supra-real-fantastică. Revendicativ în chip fatis, decise a repudia la rândul său aproape panfletul marile cuceriri ale eticii sociale, scriitorul reia textul „basmului oriental” satisfăcut de insolita adevărare la realitățile vizate. Cazul celor doi frați trăitor într-un orașel din Turcia, Ali și Hasan, primul lenes dar voroc în viața peste orice așteptări (ajunge la înalta funcție de pașă), al doilea harnic, muncitor, dar sărac lipsit, serveste de minune ideii morale căreia autorul urmărește a-i da curs. Salvarea de moralismul previzibil și de linearitatea narativă se datorează intervenției elementului „basmic”, de esență miraculoasă, care conferă bucată o salutară tușă fantasticizantă. Ideea fixă a lui Hasan de a proceda asemenea unui președinte al școlii — adică să le-nevească neîntrerupt trăgând și el din narghilea în așteptarea bogăției — face impact cu „minunea” desovopțită și conștientă de autor, care confirmă slogismul moral al scolii în povestiri: — „Hasane! Hasane! Încolă-te-mi ajută să bag în curte căruța la care e înhamat măgarul, că e plină cu aur și cu pietre scumpe!”

Hasan însă, fără a se tulbura, nici nu-și scoase narghilea din gură.

— Du-te tu, eu nu mă duc, zise el cu singre rece. Lasă să vie norocul la mine căci dacă m-oi apuca să alerg eu după el, filge.

Și urmă să tragă din narghilea, umplind casa de fum.

Nevasta făcu ce putu, și izbuti să care aurul și pietrele scumpe în casă.

Voină a pune în circulație un basm didactic, scriitorul nu ezită, în final, să spună tot ce are de spus: „Basmul nostru, iubii cititori, se încheie aici. La citi însă din scamătorii noștri politici nu se poate aplica. Citiți nu au zis și zice încă fiindu-și ciubucul și încrucindu-și brațele: — Așa se face politica!”

Și este drept să recunoaștem că mulți dintre-înși, cu toate că n-au făcut nimic altă decit a-și fuma ciubucul, au izbutit să se vadă tamenam în capul bucatelor, pe cind o multime cari munceau și muncesc ca Hasan sunt muritori de foame. Să nu se culce însă pe uochea această scamătorie despre care au vorbit citii. Nu toate zilele bairamul”. Iar cei cari au muncit ca Hasan să continue cu munca pentru acest cuvint.”

Atras de epica folclorică în anii tinereții, Macedonski mai „transcrie” două piese de acest tip care, spre deosebire de celelalte, au o creația unui spirit apert pentru virtuțile originare ale genului. Nu se poate zice nici acum că absentează în totul intenția moralist-fabulistică.

Alit în *Lina de aur* cit și în *Baba Cloanța* identificăm forțulară explicită a povestii cu toate avind conținut de „invățătură”. Cu toate acestea, atracția pentru valorile intrinsec narative, acum, pare să fie mai mare. Se simte că „culegătorul” este realmente „furat” de „textul” original, ceea ce-l face să se complacă în postura de povestitor el însuși încercând de infabularea materiei epice, căreia, în „transcrierea” proprie înțelege să-i fie cât mai fidel. În asemenea condiții, operația de „rămânere în model” are urmări deosebite tocmai în direcția conservării filonului mitico-fantastic primar de conținut magic și ezoteric.

În „transcrierea” macedonkiană, „povestea sirbească” *Lina de aur* devine unul din „basmelile culte” cele mai frumoase. Arătând în propozițiile introductive că basmele sirbești „au farmecul și spiritul miraculos al poveștilor orientale”, că *Lina de aur* este unul din cele mai renumite basme dintre cîte se povestesc pe țărmi Moraviei”, implicit, prozatorul își asumă răspunderea de a realiza o versiune românească pe măsură.

Data fiind firea sa imaginativ-fantastică, Macedonski este atent la ceea ce este în fondul de istoricitate revelatoare al plămuzii populare.

Acestui fond de istoricitate îi relevă în mod deschis compatibilitățile cu filonul magic și miraculos, surprins din unghiul efectelor strict epice, deosebit de spectaculoase. Intima intererare a celor două planuri conferă „basmului” un „velistie” o mare consistență. Compoziție epică riguros elaborată, *Lina de aur* impune prin linia ascendentă în virtutea căreia se produce respectiv fenomen de interpenetrare. Inițial moment al plămuzii, de pildă, arătându-se în două scene de viitoare, ai cărei protagoniști sînt Ianko Lazarevič din Kraguevač și un tap de o mărime gigantică. Acesta din urmă, în primă instanță, poate explica foarte bine modul de conceput hiperbolizant în spiritul cărui este concepută povestirea; mai ales că totul se petrece „într-o frumoasă noapte de toamnă”, cind este aproape firesc să se spună că „Ochii acelu tap extraordinar păreau că varsă foc și lina sa mătasoasă și lungă strălucea ca razele soarelui”. Lăudă însă un tricot baladesco, întindemă acur la motivul „vinătorii inițiale”. Se pînă în intr-un spațiu al cărui cuvint de ordine este revelarea umanului în ceea ce acesta are mai nobil sau raportul demnității morale, prin potențarea naratiunii din unghi miraculos-mitic. În felul acesta, forțele binelui și răului se instalează în drepturile lor, punindu-se în slujba eroului, tinarul Stoian (fiul lui Ianko, cel ucis de fabulosul tap), autentică figură de Făt-Frumos. Nu înainte, firește, ca Stoian însuși să facă dovada calității sale de adevărat erou, odată cu uciderea călătorii și prinderea lui. Deși, desigur, nu se înțuună („E adevărat că lina mătasoasă și lungă a pelei acelu tap nu era nicidată înăi ci fire de aur curățat”), eroul intră în marea de faclență a marilor înțelegători cu desigur din care țese victorios înfrate întreprind „prețpe al Bidelor întru chipul de frumoasă uritoare a pădurilor. Nămgînta și cruda sete de putere a turcului Reșid, pașă al Belgradului, instigat de netrebnica sa slugă Iacob — care, pe această cale, speră să intre în stăpînirea lincii de aur — este de fiecare dată înfrîntă. În desfășurarea „basmului „transcriș” de Macedonski se constituie într-o prenanță suită de momente narative în care arsenalul miraculos-fantastic al epusului folcloric sud-estic european este pus în valoare cu mare de-zinvoltură. Totul se integrează în scene nevelistice de aspect realist-fabulos, în care se instalează decit cealaltă. De pildă, să remarcăm inocenta cruzime de care este impregnat episodul final. Spre a-l răzbuina pe Stoian pentru umilințele suportate, Domnița Mării, frumoasă și neîndurătoare, îi trimite pe cealaltă lume atit pe Reșid-pașă cit și pe Iacob, sluga sa, recurgîndu la o „înscenare” memorabilă prin fantasticizata tragicomică a faptelor ce o compun.

Cit despre scurta bucată *Baba Cloanța*, să spunem că, mai degrabă, avem a face cu o simplă „figură” de folclor amator în care este consemnat eșul legat de basmele trăite pe timp de iarnă de oamenii unor așezări de la marginea pădurii. Intruchipare în neîndurătoare Miază-Noapte, vintosea devastație nu pot fi domesticite decit prin intervenția vrăjitoarească a Babai-Cloanța, „baba” și acelu erou, „dată minna cu Al-din baltă (ptiu / uicgă-l toacă)”. Fuga-rele notorii macedonkian din *Baba Cloanța* se vor integra în filonul magic-ezoteric de inconformabilă originalitate fantastică prezent în navelistica unui Gala Galaction ori Vasile Voiculescu.

Nicolae Ciobanu

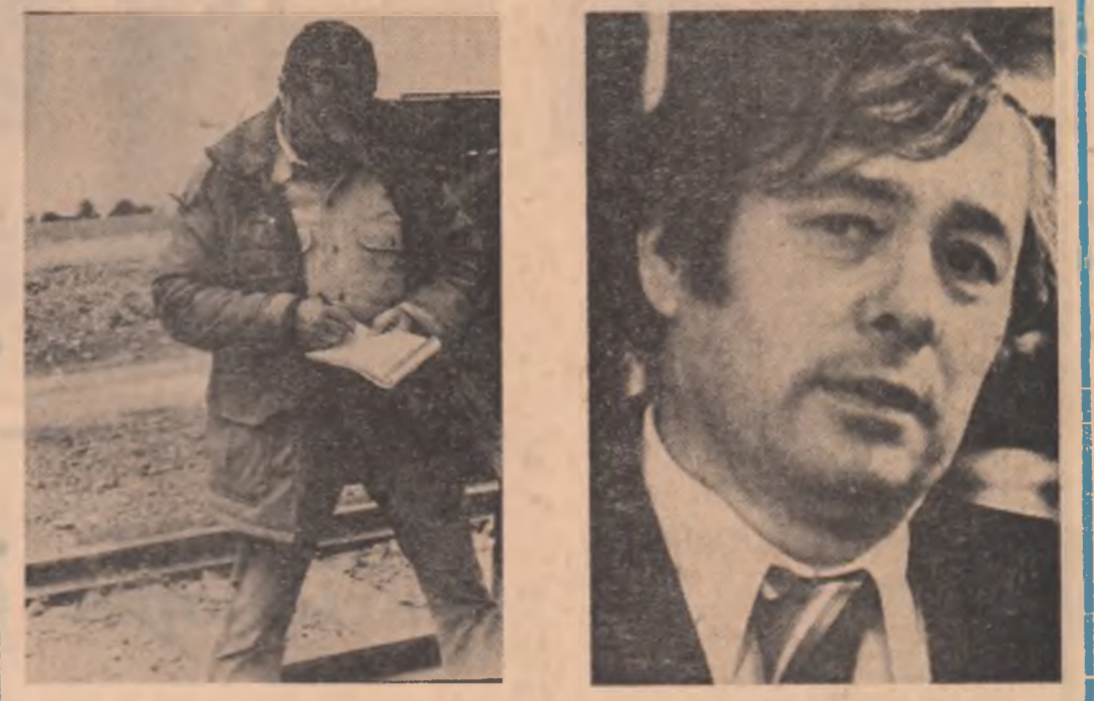
Jocul distanțelor

Urmare din pag. a 2-a

romanul nu este „o oglindă plimbăată de-a-lungul unui drum” — nu presupune, deci, cu necesitate, „jocul distanțelor” și o lăntă plăsată într-un mod de eveniment, decit o lăntă plăsată acelu de a o apropia sau depărta pentru ca un amănunt oarecare ce-l interesează să pătrundă în interiorul distanțelor focale, să poată fi urmărit. Autorul „fixează” evenimentul la locul posesiv al unuia din cei doi protagoniști, prin întregirea de comparații multiple dintre ele, aprioric pentru că lucrurile sînt văzute din perspectivă istorică și nu dezvoltate pe loc, nu concomitent actului observației. Este vorba și de un joc al memoriei afective — adevăratul „joc scenic” ce pune în scenă evenimentele într-o succesiune regizată subtil. Aprioric autorului venind din cimpul civilizației și culturii, al înțelepciunii deci — vin să fixeze cit mai exact particularul în general. Interesante sînt, apoi, efectele paradoxale ale „oplicii”, ce reies din forțarea, oarecum, a leilor fizici. Un soldat capturat și o motocicletă la care ține ca a un lucru însușit: „El era concentrat intru totul asupra ei, parcă se contopiseră: aveau aceeași culoare, aceeași inerție, ea nu era altceva decit prelungirea trupului său, a minilor sale, așa cum ovidiuară unu și aceluși erau prin mișcarea coarnelor, țărânul și plugul lui rudimentar”. Comparația vizează universalul, nu particularul, pentru că, în cazurile date, plugul este împins de către țărân de la spate de coarne iar motocicletă este trasă (sau împinsă din lateral). O asemenea viziune presupune depărtarea de obiectul de studiu (așa cum de departe cal și călește sînt văzuți ca o singură persoană) — dar comparația se plasează în imediata apropiere a omului cu motocicletă (și chiar mai departe de el, către un arhetip) sugerîndu-ne încordarea, pașunea, etc. Lentila este atit de apropiată încit, ca să distingă ce vede, observatorul intervine din afară cu o imagine tipică. Atitudinea este, însă, corect și adinc sugerată, inadverțentă trecînd neobservată. Nu este singurul loc în care eroul se deformează prin apropierea sau depărtarea de obiectul de studiu. Într-o altă lăntă, de pildă, pe primarul comunei Silviștea semînd birzoagele: „penița țigă hirtă, fruntea și se brobona de sudoare, parca nu dădea acolo o iscăltură ci trăgea o brîndă din canoă”. Impactul omului simplu cu sceneria propriului nume (căltătura este o oglindă în ea e oamenii

istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzut de Ion Cucu

George Bălașa în documentare Ion Băieșu cu nostalgia Preșului

Maria Lovinescu meditando la nouă piesă de teatru

Teama de fard și „eroismul” indeciziei

Există în acest nou roman al lui George Timcu și faza narativă reală, vreau să spun multă energie, dar și un „măscat” care mizează uneori pe nesimțite această forță. Am văga impresie că, într-o formă veche — pe care, desigur, o ignor — romanul avea o altă cheie. O altă descindere în filosofia moralei cotidiane, chiar dacă pasta epice rămîne în genere aceeași. Să discutăm însă realitatea și nu o soluție imaginară.

acumulate cu greu — chiar autor al unor cărți pretuite în domeniul turnării metalelor — și, în fine, caracterial vorbind, un om întreg, luminos și puternic. Dar gîndește el bine, purtîndu-se în viața socială ca un copil adult, lupînd, fără nici un fard, împotriva imposturii și incompetenței? Nu curvua cînd el în eroarea deja legendarăului Călin Surpăceanu din „Intrusul”? Pînă și ideea de a recunoaște o asemenea eroare i se pare o derogare de la linia vieții lui — inginerului Branea. De aceea, fiindcă autorul simte nevoia să-i spună bunului protagonist că se află în păcatul hipersincerității — o și face pînă la urmă prin gura unui personaj advers, machiat de sus pînă în jos, agreabilul vicelan Ermihan Stoicescu, fost inginer șef al uzinei, prototip al eroului care nu pierde, nu are voie să piardă nicodată. Culmea, deși adevărat, este venirea mamei în armată a diplomatiei, a duplicității, este pus în gura acestui personaj versatil, oneros.

Organizat în întregime în jurul devenirii și existenței cotidiene a intelectualității tehnice — răzuită la locul ei de muncă, într-o uzină metalurgică răd și în viața intimă — romanul lui George Timcu atinge cititorul prin chiar acest peisaj, pe care autorul îl sondează cu o sete de lăstăie extraordinară. Și nu văd nici un rău în asta — mai ales sînd lucrurile de aramelă și oxidate, iar verosimilul nu trebuie să se înțuună neapărat în amănunt, ci în coloana de bază. Or, coloana de bază este, după mine, conștiința celui ce vrea să rămîna — chiar în condiția de „ajuns” pe scara socială — în forma ei (lui) genuină, sinceră, neîncrîntată de aramelă și oxidate puteri. Mai ales cînd el știe de unde vine, unde și lit de greu a ajuns. Așa zîndeste Laurențiu (Cair) Branea, inginer, ridicat de jos la carte solidă, ajuns mai apoi inginer șef, specialist reputat, valoros practician al învățturii.

Aici, în noșune, se află toată drama vieții — și chiar a profesiunii — lui Laurențiu Branea, sintetizată ca adevăr exact din partea cuiva de la care nu te astăzi. Îi impresionează însă această adevăr — de care, un-ori, în citeva soliloquii firare își dă și Branea seama — pe eroul nostru? Nu, în nici un caz, fiindcă lui, spuneam, e i teamă de fard, el nu acceptă — dintr-un crez moral — machiajul, și firesc se întîmplă: la primă derogare de la crezul său, cade pe toate cămile. Și în viața conjugală și în cea profesională, unde se manifestă fragil, pendulînd între decizii. În ciuda faptului că demarează greu, cu unele stereotipii de limbaj, autorul se îndrăgostește repede de traseul existențial al personajelor sale și — tot mai îndusret — pătrunde hălele umane, pentru a intra în viața, în psihologia intimă a personajelor sale.

Realismul cărții se întemeiază, cred, pe o bună documentare: climatul psihosocial dintr-o uzină nu se azimă se pare la fel de convinsător și adevărat — mai racordat la verosimil decit interminabilele discuții estetice dintre inginerul Branea, sculptorul Preulea și regizorul Paul Corinda.

Sub un semn aparte se plasează, în roman, o autentică poezie de dragoste este o desă — mai racordat la verosimil decit interminabilele discuții estetice dintre inginerul Branea, sculptorul Preulea și regizorul Paul Corinda.

Deși în general, o făcîndu-se element de armă, și totuși important decit acest lucru mi se pare faptul că romanul lui George Timcu are o viață dubă: trăiește prin evenimentele propriu-zise dar este mult mai viu, mai apropiat de sufletul nostru, prin lumea comparatiilor. În acest domeniu se exprimă autorul pe sine însuși, aici îi desciflăm stilul și concepția despre roman. Toate gesturile din imperiu reze al armelor au un ecou în regimul ocupatiilor lui — înțea al soldatilor. Rabobul însuși este negat prin această, convertit în opusul său — iubirea de omie. Reșita o înțeleaptă pleoară pentru viața, pentru precuplătită cu o năvalnică pleoară pentru limba curată, românească, ce se dovedește capabilă să exprime cele mai abstracte teorii și sentimente omenești reușind să rămîna, în același timp, la fel de vie ca în stația istorică, naturală. Trecerea din simbolul cuvîntului în miezul expresiei sugerează jocul de perspectivă, relieful (tridimensional) al înțelepciunii.

Deși în general, o făcîndu-se element de armă, și totuși important decit acest lucru mi se pare faptul că romanul lui George Timcu are o viață dubă: trăiește prin evenimentele propriu-zise dar este mult mai viu, mai apropiat de sufletul nostru, prin lumea comparatiilor. În acest domeniu se exprimă autorul pe sine însuși, aici îi desciflăm stilul și concepția despre roman. Toate gesturile din imperiu reze al armelor au un ecou în regimul ocupatiilor lui — înțea al soldatilor. Rabobul însuși este negat prin această, convertit în opusul său — iubirea de omie. Reșita o înțeleaptă pleoară pentru viața, pentru precuplătită cu o năvalnică pleoară pentru limba curată, românească, ce se dovedește capabilă să exprime cele mai abstracte teorii și sentimente omenești reușind să rămîna, în același timp, la fel de vie ca în stația istorică, naturală. Trecerea din simbolul cuvîntului în miezul expresiei sugerează jocul de perspectivă, relieful (tridimensional) al înțelepciunii.

Constantin Crișan

*) George Timcu, „Măchiaz”, roman, Editura Eminescu, 1951.

*) George Timcu, „Măchiaz”, roman, Editura Eminescu, 1951.

A doua contribuție

În cinci dimineața, trecînd neobservat printre pașnici care dormeau rezemați de garduri, Maciste intră în încăperea lui Gherman, unde Ion, Vasile și Maiorul dormeau pe trei fotolii. Găstîndu-și ocupat propriul fotoliu, Maciste aprinse o mică vitoză, se așeză la mîștura rotundă și începu să scrie. Știu că nu s-a pregătite un final pe care nu-l merităm și care nu e necesar. Am observat că autorul Ion — publicistul se întîlnește tot mai des cu G. P. și avem temeri serioase în privința purității stilului ultimelor folioane. Ne temem că acest G. P. să nu-și fi lăsat semnătura locală ca și participă și să colaboreze adică, la nașterea folioanelor. Altfel nu ne putem explica de ce Ion s-a mirat cînd Vasile l-a întrebă dacă are de gînd să-și încheie colaborarea odată cu suprimarea noastră, a personalului. Și de-ar fi vorba numai de suprimarea noastră „literară”, dar a vorba de suprimarea noastră fizică, iar situația reală concură la aceasta, de vreme ce Maiorul și oamenii lui stau pe aproape și zi noapte.

Dar dacă e să regretăm ceva vreedată, atunci nu vom încheia spunea că nenorocirile noastre au început în ziua cînd ne-am urcat în remorca aceea cu bușteni de la Jugul din vale și am pornit spre oraș. Spunem și credem acest lucru, deși deprinderile, instințele și intuițiile noastre se manifestă în cea mai opălmă formă realităților, deși personajul său se colaborează pe care numai orașul, adică așezările mari, le au. Din cel mai progresiv punct de vedere am procedat foarte bine venînd la oraș dar cel mai înalt punct de vedere am făcut foarte rău împotrîndu-ne de pădurea din jurul orașului. Dacă și de acolo aflăm mai bine decit în propria noastră memorie ceea ce făcuserăm în ultima vreme. După aceea ne-am dat seama că Ion este intr-adevăr un mare artist, și anume cînd a început să ne manipuleze voința cu fiecare erou și corod în el însuși, în acțiunile care am fi putut vedea despărțiri printre-o frontieră, ca să zicem așa, ontologică. Dar citînd mereu și la timp folioanelor anterior, Ion ne-a obligat să săvîrșim fapte pe care în mod normal nu le-am fi săvîrșit nicodată. Și cu toate că autorul știa de la prima noaptea lui Ion că docilitatea nu stă în fire, a scris cu încredere orărbă că-i vom face pe plac, adică vom întreprinde orice — îi va trece lui prin mîinile numai de dragul literaturii sale care intenționează să dea vieții trăitului sau recreate prestigiu acelu realității necoerente cu ea însăși, sau pur și simplu pentru că mai curcioare. Mai sînt însă atitea de spus despre interliga artistică prin care Ion ne-a obligat să-i urmăm planurile! Știa el foarte bine cit de mult ne place să contrazicem realitatea și bunul simț, și mai știa că noi nu trezim într-un spațiu privilegiat. Vom reveni cu o analiză mai severă asupra unor inconsecvențe la care Ion s-a pretat numai din comoditate. Ceea ce-ți putem reproșa decemdată ca fapt întîmpinat în scrierile noastre este venirea mamei în armată independentă și de el, și de noi. Dar acest reproș, cum scriam la început, este valabil numai dacă privim lucrurile din cel mai înalt punct de vedere, adică al vieții (ve urma).

Cînd se trezără cel trei din somnul lor chinut pe fotolii, Maciste își încheie cea de a doua contribuție la scrierea și critica folioanelor desure el însuși.

— Fraților, spuse Maiorul întinzîndu-și oasele cu zgomot, mă emoționează pînă la lacrimi, faptul că Maciste și-și jute angajamentul, și să vad ce rol putea face pentru.

— Maciste se ține de cuvînt, răspunde Ion, el este în slujba cuvîntului.

— Și încă ceva, adăugă Vasile, dacă i-ai da drumul să meargă pînă la Nora, ne-am dezlega mai ușor vocile pentru o nouă zi cu ceea ce i-ar dăru pentru noi.

George Pituț

REVISTA REVISTELOR

MANUSCRIPTUM Nr. 2(47) DIN 1982

Sumarul valoroasei publicații, de data aceasta, se deschide cu două articole programatice de conținut ideologic și discutabilă actualitate în contextul istoric literar: **Fidelitatea față de genul creator al poporului român**, editorial, **Noutatea materiei și noutatea concepției** de M. Ungheanu. Urmează o secțiune consacrată nepuizabilului tezaur al manuscriselor eminesciene: **Morala gazetariului** în prezentarea competență a lui D. Vatamaniuc și **Arta orientală — însemnări germane**, prezentare, transliterare și traducere de G. Pintea. În cazul dintii, sint valorificabile și de interes pentru cercetătorii literari: **Eminescu, sub pseudonimul Fantasio**, cu C. A. Rosetti, desfășurată în ziarul „Timpul” (1882), iar în al doilea este vorba, după toate probabilitățile, de notele studentului Eminescu de la cursurile de istoria artistică la Universitatea din Berlin. **Rubrica Correspondență** este bogată extrem de interesantă, îi are în atenție pe M. Kogălniceanu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Camil Petrescu și Lucian Blaga. Instructivă, deși nu pe cit ne-am fi așteptat, prezenta unei suite de autografe primite de Liviu Rebsam pe cărțile unui mare număr de scriitori contemporani cu el (comentariu de Vasile Netea și Sever Ursu). Remarcăm rubricile: **Revelația documentului** (Milescu Spătaru, maxime și afirmos, cu prezentarea lui Pandele Oltanu). Ultima verba (Bortensia Papad-Bogescu, **Morale Fantasio**), năvalnică înedită cu o introducere de D. Stănițchi), **Arhivă sentimentală** (Panait Istrati — ploieștean, evocare documentară de Manea Mănescu, Tudor Argeșii, corespondență de tinerete, III, prezentare de Barbu Cioculescu, Plus servicii de documente geografice, prezentare și traducere de Mircea Anghelulescu), **Povestea vorbel** (Iordache Goleacu — alte „istorioare”, notă, de Mihaela Constantinescu-Podocca).

Jurnal Lucian Blaga în „Insemnări zilnice” ale Corneliei Bredaeanu. **Roman epistolar** (Gheorghe Brătescu — scriitor din cazarmă), prezentare de Constantina Brezu, traducere din limba franceză de Marta Popovici), **Meridiane** (Octavian Goga — în relații cu lumea literar-artistică de peste hotare, de Mircea Popa, Mențiuni, Fisiier literar, prezentare de Barbu Cioculescu, Plus servicii de documente geografice, prezentare și traducere de Mircea Anghelulescu), **Povestea vorbel** (Iordache Goleacu — alte „istorioare”, notă, de Mihaela Constantinescu-Podocca).

PS: Revizim asupra notei „Jocul telor” — serial teatral TV, de la București, prezentare precedent al revistei, cu precizarea că referitor excelent „înscenări” este DAN NECSULEA și nu Dan Fuican.

Cronica

Poeți din R.S. MAKEDONIA IUGOSLAVIA

ÎN ROMĂNEȘTE DE DUMITRU M. ION ȘI CAROLINA ILICA

SLAVKO IANEVSKI

Balada pietrei

Piatră din piatră Femeie de piatră au scos din pământ La sinul ei sting Cristal de stincă i-au pus. Să-l alăpteze La sinul ei drept i-au spriznit o frunte de piatră Piatra pe piatră visează Atingerea, grea a lăsat-o - cu gemeni Se atinge piatră de piatră Piatra pe dinofară Fieci piatră piatră să rodească A crescut cetatea noastră de piatră Piatra pe dinofară Piatra pe dinofară Ci numai inima vie îi bate

BLAJE KONESKI

Tinărul cedru

Tinărul cedru are de-acum șira spinării Și înălțimea unui flăcău Prins de plumb și de oțel Cu desaga verde pe umăr. Tinărul cedru e ca o tinără sălbatică Care se alungește pe-o stincă sau pe un trunchi Ca să-și ascuță ghearele Tinărul cedru și-a măsurat puterile, Dar niciodată n-a ngenunchat - El numai în sus ca un sfredel țintește Înălțimea cerului. Tinărul cedru e ca o tinără sălbatică Care se alungește pe-o stincă sau pe un trunchi

Cu multe vânturi, pe rând, Tinărul cedru și-a măsurat puterile, Dar niciodată n-a ngenunchat - El numai în sus ca un sfredel țintește Înălțimea cerului. Tinărul cedru e ca o tinără sălbatică Care se alungește pe-o stincă sau pe un trunchi

AŢO ŐOPOV

Rugăciunea a doua a trupului meu

Acest trup ce se-arcuiește precum podul între maluri Acest trup trăind din zorii alor tale idealuri Ca și azi va fi și mine - va avea din întimplare Doar mai mult cu două rîni de adîncă săgetare Acest trup ce se-arcuiește precum podul între maluri. Acest trup ce se-arcuiește ca un pod care din vremuri tot așteaptă răbdător Cineva să-l treacă vesel și să-l tulăure-n sfîrșit... Tu să curgi sub trupul-acesta precum riul imblinzit Și cu valul-i dimpreună chiar și linul lui albastru să devină sunător Acest trup ce se-arcuiește ca un pod care din vremuri tot așteaptă răbdător. Acest trup ce se-arcuiește ca un pod poate să-l prindă și să-l ducă-n brațe-un val Ca să-și ație-ntrinsul chipul ce demult este uitat Cu zvicneli și primeniri el se va-nălța curat Spre dorințe ireale dar real precum un far Acest trup ce se-arcuiește ca un pod poate să-l prindă și să-l ducă-n brațe-un val

ŞUKRI RAMO

Umbre negre

Neagră cămașă gînd negru mină neagră Negru drum - la drumul nostru mă-nțorc Ea are nevăzute picioare și degete Ea are miini putrede Sub ochii ei e un schelet De vină uite înnebunește În van. Neagră dorință, negru țel și negru vînt Neagră mină pe drumul nostru ca o floare neagră Cu puls frînt și vine frînte Cu pielea năpîrlită Ca o pajeră fără viață și fără aripi În preajma noastră cuibul și-l face În van. Negru trecut negru prezent negru fir Negru torent drumul nostru îl clocește o pasăre neagră Ea e singurească ca mormintul Umbra e a un stilp Se chinuie să distrugă steaua În van. Nici o palmă de pămînt nici un paș inopoi Negrele fiare din pizmă singure se sting Noi bărbăți vom supraviețui Mai puternici chiar decît moartea Fiindcă în noi viața își are izvorul.

ANTE POPOVSKI

Blestem buzele tale pe care apune soarele

Neincetat te blestem, Blestem sursul toinic Al buzelor tale pe care apune soarele, Blestem asprimea vorbei tale, Glasul tău răgușit, Blestem privirea-ți Indreptată ca o săgeată spre soare. Blestem grădina ta cu trandafiri descintători, Blestem vechiul orologiu care arată vremea care nu a venit, Blestem ael vînt neînduplecat Care nu face să tremure nici ramurile, nici frunzele, Ci doar rădăcina-n pămînt, Blestem trupul tău carele precum porunca lui Dumnezeu Atrage spre sine soarele Și-și ascunde pentru ca el să fie căpătîi Fructului din tine. Blestem fiindcă ai plecat cu mina la gură Ca să nu se întimpe nimic, Blestem numele tău latinesc, Rabit de vreau astral anotimp al trecutului, Blestem fructele vesteale ale tăcerii tale, Blestem depărtatele grădini ale Asiei și ale mării Din care alungati coborîi-au Adam și Eva, Blestem ploaia care bate prin visul tău, Te blestem și spun : Ia-ți mina de la gură, În vechia-i singurătate să innoptezi, Blestem nedreptatea ta grea Care mi-a furat somnul, Blestem puterea ta dumnezeiască În vreme ce stăm unul lingă celălalt, În vreme ce privim mina ta Care-ți acoperă buzele Atit cit să fii, cu citiva veacuri departe de mine. Te blestem, zeid nedreptățit Care te depărtezi cu amurgu-mi pe buze, Pentru a-ți duce rodul neamului tău în urmași.

TRAIAN PETROVSKI

Pantaloni

Imbrăcat în ei pe tota l-a fost prins Insurătorie - Așezat-l-a în raclă unde molii-și au sălăși Lingă cel gherdon de aur, lingă ia cea cu fluturi Care-o-mpodobeau pe mama în căruța cu nuntăși. A dorit cu ei să fie ca un ginere gătit Cînd se va afla în fața porții dumisale soarte; Nunta și-a trăit-o mindru cit i-a fost pe lume viața Doar gîndindu-se la clipa cînd va fi chemat de moarte.

Sculpturi de Florin Codre

MIHAIL RENGIOV

Rimbaud

Nu te-au trezit vîrtecele vînturii, Durere din zori, nenoroc al poeziei. Nu te-au gîsit insecte de iunie Care în jurul singurătății tale dau rătăci, Nici marinarii nu ți-au gîsit floarea Pierdută în ceruri Durere din zori Sărutată de mireasma miezului nopții, Fără de liniște m-apropii de tine Și tu calm pe colina luminii Culegi Galbena Floare.

DUȘKO NANEVSKI

Poezia în cuvînt (31)

Omonime în limbă : O cupă de apă, O cupă de floare. Juponcici : Cupa momelii. Limba e cîntare, cununie a ideilor. Blaje Koneski : Cuvîntul e dulce.

REPERE America celor trei asasinat

doi tineri autori, Stehan Turlea și Dumitru Constantin au sfidat de curînd, la Editura „Dacia” din Cluj-Napoca, o carte incitantă care se vrea și plină de vervă, „America celor trei asasinat”. Cere aproape două sute de pagini format mare și este împărțită în două părți, una de povestiri și una de eseuri. Povestirile sunt scrise în limba engleză și au ca subiect deosebit de interesant și original. Este vorba de o povestire de ordin social și politic, precum și conștințele tragice ale evenimentelor. În viața Statelor Unite, față un proiect ambicios, desigur, cu atât mai mult cu cît apar restricții și anume faptul că impune un „tehibl” discernămint în ceea ce privește documentarele și apoi alegerea faptelor revelatorii pentru cititorii săi. În acest aspect se evidențiază și principalul defect al cărții, autorii rămînînd prea fideli materialului, profundizînd de date și informații, stilul lor sugerează uneori transcrierea fidelă a ceea ce s-a spus și nu a ceea ce s-a simțit. Pare că nu se mai termină propozițiile, iar într-o carte atît de pasionantă prin subiectul ei și de mare interes de egalitate între ele, din punct de vedere al tensiunii ideice ascute, sint frazele și perioadele diferitelor capitole. Ca și cum ai citi un roman polițist scris în stilul legănat al lui Ștefan Nedelcu, să zicem, sigur, compoziția noastră e puțin forțată, dar ne-o îngăduim cu referință la doi autori despre care știm că născuți în același timp și din același spațiu, Puteau fi evitate expresii ca „perseverentă persuasiune” precum și analizele prea sumare, cum sînt cele referitoare la mîștrăria amănunțită în deceniul șapte, cu explicații pripite și cu referințe încomprensibile, cum ar fi aceasta : „În egală măsură au marcat și efortul acțiunilor studențești care - dezamăgiți de reacția autorităților, au început să se organizeze în jurul liderilor și să se manifeste - s-au închis în ei”. Dar cartea lui Stehan Turlea și Dumitru Constantin înlocuiește astfel de descrieri cu o analiză a mecanismelor și a unei societăți hiperdezvoltate, mijloacele ei de a crea mituri colective, acti de neîncredere față de democrație autentică, cum este cel referitor la „daca” Kennedy, precum și pe baza ostilității unei asemenea prezențe în prim-planul vieții americane. Dacă tendința de a analiza se simte amănunțit și în textul autorilor noștri, explicația se găsește probabil în deficiența profesională, pentru că alimni nu trebuie mai mult mîștrărie în secolul nostru decît gazetarii. Este vorba lor de servicialitatea asurză a lui Kennedy, ea le spunea așa, erau strălucitori și învinșibili. Noroc cu Ted, cel din urmă vîlstar al familiei, care ne-a adus amînda de amînda lor nume. Revoluția mecanicelor din viața americană, Stehan Turlea și Dumitru Constantin reușesc să sugereze înțelesul acela de suprasolicitare care există într-o lume ultratehnică, în care gîndirea pozitivă se întoarce împotriva ei însăși, transformînd cursul normal al lucrurilor într-o succesiune de fapte improbabile cu privire la înțelegerea cea mai intimă a realității. O carte care dă de gîndit chiar și prin defectele sale. Un stil mai viu, o mai acută căutare a semnificațiilor, o mai mare pregătire a formulărilor originale, ar fi făcut vizibil talentul real a doi autori interesanți.

Aurel-Dragoș Munteanu

P.S. Ce subțire sînt aceste greselile de tipar! Pe strada stînga cel care-și vînd zarzavatul Și barca plutește spre uscat cu gîlbenu roșu. Sunetul viorii persistă în aer. Creșterea noaptea instalată. Cei care au așteptat fulgerele și tunetele Sînt înștiințați. Iar celor care au așteptat semnele și trimbițele arhanghelilor

REVISTA STRAINA

UN FENOMEN literar mai puțin cunoscut în lume pare a fi romanul tibetan. Recentul cartu lui Yen Danzeng „Supraviețuire”, par să indice o înnoire a preocupărilor de acest gen în țara plină de mistere și de magie. Yen Danzeng este un scriitor tibetan care a trăit în China și a scris în limba tibeteană. În prezent, scrie în limba tibeteană și în limba chineză. „Supraviețuire” este o povestire dramatică, pe fundalul unor violente conflicte sociale. În centrul cărții se află o tânără și frumoasă femeie, cîntăreașă și dansatoare. Ea este însoțită de un bărbat, un tânăr tibetan care este un artist și un actor. Ei trăiesc în condiții foarte dure și trebuie să lupte pentru supraviețuire. Povestirea este scrisă într-un stil simplu și direct, dar este foarte interesantă și captivantă.

UNUL DINTRE cel mai prețios prezantori cehi de astăzi este Eduard Petiška și el este autorul a două volume imediate după război, fiind autorul unor culegeri mult comentate în epocă : „Ochii timpului care zboară”, 1946, „Orchestra din Praga”, 1947, „Soarele”, 1948, și „Călugăr”, din 1952. În ultimii ani, Petiška a revenit la unele poezii, pe linia reînvierei unor mituri în volumul „Familia lui Ovidiu”, din 1968, și „Memoria lui Prozac”, din 1971. Dar falma l-a asigurată o romanse, îndecesele „Roșia oranj” (1962) și „Sansa, noaptea și stelele” (1973), navela „Vineca eroului” (1968) și culegerile de povestiri „Botezul pentru străini” (1964) și „Noaptea de nuntă” (1972). Eduard Petiška este celebru în lumea întreagă pentru cărțile sale dedicate copiilor, îndecesele „Bănuțel povestitor” (1959), care a fost tradus în germană, maghiară, franceză, olandeză, finlandeză, japoneză și alte limbi. Critica îl consideră un autor de factură intelectuală, atent la mișcările din conștiință, cu stil reținut, dar încărcat de activitate. Un nume prominent al literaturii cehice de azi.

FAMOASA TRUPA „Zeami Za”, condusă de Kanze Hideo, una dintre cele două școli mai importante de teatru No, forma tradițională de artă japoneză, se află în turneu în Europa, cu un program excepțional, care cuprinde „Masca neagră”, din Okana (un dans ritual de Anul Nou), comedia Kyogen, intitulată „Clupercie” și drama lirică „Kiyotune”, o piesă de rezistență a repertoriului tradițional. Wolfgang Saoner scrie în „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, referitor la spiritul Zen care animă Teatrul No : „Scopul tuturor acestor excursii nu este de a crea un produs și lăsa mereu puțin ceva care ar fi rezultatul unei gândiri logice și care ar putea mai apoi să fie considerată o operă unică în felul ei”.

CINEȘTIL Rainer Werner Fassbinder a dispărut recent, în vîrstă de numai treizeci și șase de ani, în urmă unei crize cardiace. Autor foarte controversat pentru filme sale, dar cu o reputație de valoare inatacabilă, el a lăsat în urmă filmografia cea mai solidă de după război din Germania federală. Intr-un amplu articol din „Süddeutsche Zeitung” Peter Buchka scrie : „Fassbinder a jucat aproape totul unui istoricograf al Germaniei și a găsit un stil care îi permite să dezvăluie toate contradicțiile, fără a trăda însă estetica. Toate contradicțiile vieții sale se regăsesc în filmele sale. În care se relevă un animator, în cel mai bun sens al cuvîntului, care știe să-și distreze publicul într-o manieră provocativă și constructivă”.

PLANURI AMPLE de valorificare a creației contemporane au fost elaborate în cadrul „Centrului de cercetări de limbă Academică din țara noastră” de științe sociale, punînd accentul pe studii asupra teoriei literaturii, romanului, dramei actuale și poeziei. Este editat un anuar de literatură contemporană, iar pînă în 1980 se preconizează publicarea unui număr de 30 de lucrări aparținînd scriitorilor de după război. Recent a fost aniversată și „revista lunară de poezie a Chinei”, care a împlinit 25 de ani de la apariție.

diu lipica poloneză

CZESLAW MILOSZ

Har

Era o zi atît de ferită Prieșii mei devreme ceata, lucrăm în grădină. Păsările Colibri se odihneau pe caprifolium. Nimic de pe pămînt atunci n-ăș fi putut rivni. Nu cunoșteam pe nimeni a merita să-l pizmuesc. Tot ce-a fost rîu am dat uitării Nu mi-era rușine să gîndesc că am fost cine sînt. Nici-o durere nu mai simt în trup. Ridicîndu-mă, am văzut albastru marea și pinzele.

JAN BOLESZLAW OZOG

Către cel singur

Nu-ți fie teamă. Versul încă te mai așteaptă. II vei scrie miine. Va avea propria lui forță - El este asemenea morții. Așteaptă. Va fi un vers fascinant ! Ucis, lovit, plin de mirare ochii îi vor rămîne larg deschși. Cădea morții care nu se mai sfîrșește Ideea, moartea, într-adevăr niciodată nu se va sfîrși. Ah, uită, fii liniștit, cînd te vei scufunda în noaptea în apele adînci.

Cintec despre sfîrșitul lumii

În ziua cînd sfîrșește lumea Albina se rotește deasupra florilor de câlțunași Pescarul își repară strălucitorul năvod Plonjează în mare deflinii cei veseli Puii de vrabie se agață de jghiaburi Și șarpele are pielea de aur așa cum trebuie s-o aibe Femeile merg la cîmp sub umbrelute

Bețiul vomită la marginea trotuarului Pe strada stînga cel care-și vînd zarzavatul Și barca plutește spre uscat cu gîlbenu roșu.

Sunetul viorii persistă în aer. Creșterea noaptea instalată. Cei care au așteptat fulgerele și tunetele Sînt înștiințați. Iar celor care au așteptat semnele și trimbițele arhanghelilor

Nu le vine să creadă că totul s-a sfîrșit. Pînă cînd soarele și luna mai sînt acolo sus Pînă cînd bondarul mai vizitează roza Pînă cînd copiii se nasc trandafirii Nimeni nu va ști că a venit sfîrșitul. Doar un bătrînel încorunțit, care-ar putea fi prooroc

Dar nu este pentru că are altă ocupație Spane leagă noștile : Nu va mai fi un alt sfîrșit al lumii. Nu va mai fi un alt sfîrșit al lumii.

TADEUSZ KUBIAK

Să fie doar un histrion?

De-o sută de ori și-a schimbat pielea, și-a schimbat fața și inima precum paleta lui Picasso - comeleon al culorilor, orou, laș, amant, sfînt, tilhar, asasin. Prințul cel dirz, Hamlet - a fi sau a nu fi - printre cei bravi, într-o mare improvizatie, șoptită dintr-o margine de jos - din cușca suferinului, un minunat Prometeu

suferind în Caucaz, înlăntuit de zei, Orfeu însoțind sunetul firav ca firul de păr firă, stîncă, arbore, conducător și supus tribunalul poporului și hoț curat, prooroc, Tezeu în labirint fără firul Ariadnei, Otello înnebunit „la ceasul nopții”, prințul Jozef fără cal și Wiarus fără armă. Spiridus anunțînd stranii petreceri, poză pentru fotograf și loc pentru monument. Aplaudăm, bravo, aceste-a histrionul ! Să fie doar un histrion ?

ROMAN SLIWONIK

Dedicație

Și vînturile sînt în ultimă instanță răscolite și gîndurile și evenimentele mele și Mariile plămuite

nasc această noapte în care te-ai aprit din întimplare și neîncredător - determină înflorirea ruginii căci demult mi-am îngropat palma și pletele mulți ani l-am închinat imblinzirii aerului am atîns înțelepciunea meschină despre inutilitatea suferinței

acele grădini albe și durezoase le-am evitat și acum după netezirea tuturor pereților cînd am aranjat în ferestăr florile care nimic nu semnifică și anotimpului anului pe care nu le îndrăgesc am învățat

să mă strecur fără disperare - din nou în peisajul cenușiu vîntul roșu rășcat Mi-a adus o existență lamentîndu-se fără motiv și lăcăt toate faptele așezate cu fața spre nord acolo unde-l lumina cea mai blîndă se întorc și înțimplă o rapidă dispariție a înhamării mai demult comise

și în aerul metalic mă îndrept spre partea ta ușor pătrăț și ascult doar calma înflorire a ruginii.

În romănește de Maria Urbanovici

Săptămîna viitoare :

TRENUL DE AUR

Continuarea relatării odiseei aurului polonez din 1939 apărută în Almanahul estival „LUCEAFĂRUL”

SPORT

Departate, în ierburi de fum

am fost la herghelia din Mangalia, ca să văd 600 de cai arabi pur-sînge și să fiu din nou, pentru o clipă, departate, în ierburi de fum. Venea seara, orgii de fluturi albi se spîrgeau în templul Zigurat al soarelui asfințind, cocoși crescuți în piercisi jucau în valurile mării și alte mulțimi de mări, portocalii și roșii, se recompuneau în văzduh, iar stropa Dobrogei tremura asupră de zăpada unui nechezat prelung. Pentru mine, calul e o stare de grație, un fulger atînat în expresia diurnă a cîmpiei, neegalat de nimeni în frumusețe, cînd lunea zăcînit peste fața pămîntului. Mirosea a cimbru tipărit pe maluri de cretă vînată, băieți și fete goneau călări pe drumuri înguste, marginite de lemn cîlinesc, lumi ascunse pulsau tîhnit în scîpărările mării, timpul eliminase ceasul rău și jur-împrejur stăpînea vraja. Lăcuste sfîrșind, greieri, un măr copt desprinzîndu-se de pe ram, eternitatea în repetiție a fericiții ca a dorului și peste toate copita unui cal lovind pămîntul și umplîndu-l cu sentimentul profund al libertății. „Pace nedgari”, spune directorul Ion Cîrjile, numele calului vine de la Podișul Negdet din Arabia, „a simțit miros de iarbă proaspăt coșită” - și vorbele lui poleiesc un zvon amplu ce picură din înaltul înserării, ca o coborîre de streșini. Trece un pîlc de cocori, înfulecînd spațiu și timp convenabil, lăcînd în urmă, pe cer, arbori figurativi. Cocorii plutesc asemeni unei troițe răsturnate care s-a zmuld dintr-o răsplată de stepă să vadă caii de la Mangalia și care acum se duce să se așeze în mal de drum rîvnit de trecători cu hainele ațîrînd de tristețe grea, cu picioarele îngropate într-o speranță bețogă. Iar noi, 600 de cai și un pîlc de cocori, mirosim iarba proaspăt coșită, pelinul tinjînd după roza limpede și ne strecurăm printre doi mesteceni de opal într-o poiană cu focul înalt. Și, pe cînd sandaua lumii ne calcă pe spinare, dintre stuțisurii cineva strigă : Zanga Talanga, vino repede, se bat minji. Iar Zanga Talanga îi răspunde : - Să faci spume ca vaporul Dacă nu spui adevărul... Și de la o margine la alta a firii, noiaptea e albastră și subțire și plămădește miracole. O floare agățătoare împodobind pereții Dobrogei.

Fănuș Neagu